

Slane banane

Od 7537 ton gvinejskih banan, ki smo jih uvozili od začetka lanskega leta do srede februarja letos, je bilo 2337 ton ob prihodu ladij v Koper neuporabnih. Ostane torej 5200 ton zdravih, 'užitnih' banan.

Izgubo smo plačali mi, potrošniki! Za nakup banan sta »Vočea« in »Slovenija sadje« plačala 6.500.000 novih dinarjev, za prevoz pa nič manj kot 11.000.000 Ndin! Razmerje med nabavno ceno banan in prevoznih stroškov je torej 1:1,7!

Nedeljski dnevnik — 29. VI. 1969

Temeljna ovira

Reforma je pokazala pravo stanje in zato nam ne preostane nič drugega kot sklepati, da je nastopanje ti. stih, ki jočejo in stokajo — samo izraz nemoči in neznanja. To je temeljna ovira njihovega napredka.

Ekonomika politika — 30. VI. 1969

Kmetijstvo in tujke

Takoj potem je eden izmed navzočih v odstavku nekega materiala, v katerem se je obravnavala problematika kmetijstva in ki je obsegal kakih 20 besed, našel sedem mednarodnih, ki jih razume zelo malo ljudi. Ko je to storil, se je prijel za glavo in rekel: »Sam! to komaj razumemo, kako bodo torej razumeli ljudje, ki jim je to namenjeno.« Svoje misli ni izrekel, čeprav jo je postavil v oklepaj — kmetje. Tedaj se je mnogo diskutantov spotaknilo ob tako pisanje, dokler predsedujoči ni jedrnato ugotovil, da so materiali kljub tej napaki — jasni in potrebni.

Komunist — 4. VII. 1969

Cene in umetnost

Iz raznih letovišč prihajajo vesti o vse višjih cenah, ki jih postavljajo naši pevci zabavne glasbe. Za sodelovanje na kakem koncertu ali prireditvi zahtevajo najmanj 200.000 S. dinarjev na večer — skoraj neznan, ali pa povsem neznan, pa se sploh ne pogovarjajo za ceno pod 50.000 Sdin za nastop.

To je njihova stvar — in pa stvar tistih, ki to plačujejo. Pripomniti pa bi, da v nekaterih mestih ob Jadranu prireajo vse več koncertov resne glasbe. Tako bo na Rabu 30. in 31. julija ter 1. avgusta koncertiral znani zagrebški kvartet Kostadinov s flavtistko Tinko Muradori. Nastopali bodo za 30.000 Sdin na večer.

Za tako majhen denar pevec zabavne glasbe, za katerega niti vi niti jaz še nikoli nismo slišali, ne bi niti ponudil roke.

Seveda, ampak zato nima akademije in ne pozna not!

Dnevnik — 30. VI. 1969

Zadostna osnova

Tradicija OF kot najdemokracijejši družbenopolitične organizacije, kar jih je kdaj imela Evropa, je zadostna osnova, da bi lahko razvili pri nas model demokracije za vse. Podatek o 66 odstotkih vodilnih in vodstvenih ljudi v republiškem ter 68 odstotkov v gospodarskem zboru pa govori o tem, da se pri nas uveljavljajo managersko tehnokratski elementi, ki koncentrirajo politično moč v svojih rokah. Vzrok za to, da je v slovenskih predstavniških organih najmanjši odstotek mladih v vsej Jugoslaviji, pa je iskati v konservativnem mišljenju, ki še vlada marsikje, je dejal dr. Rus.

S seje republiške konference SZDL Slovenije — 30. VI. 1969

Zamotana zadeva

Celjska zlatarna se je odločila, da bo na Dunaju odprla prodajalno. S tem bi rada približala svoje izdelke, morda pa tudi kristal, avstrijskim kupcem, ki vse bolj cenijo celjske izdelke iz zlata. Da je to res, potrjuje velik promet v mariborski prodajalni, v njej so nemško govoreči kupci najpogostejši.

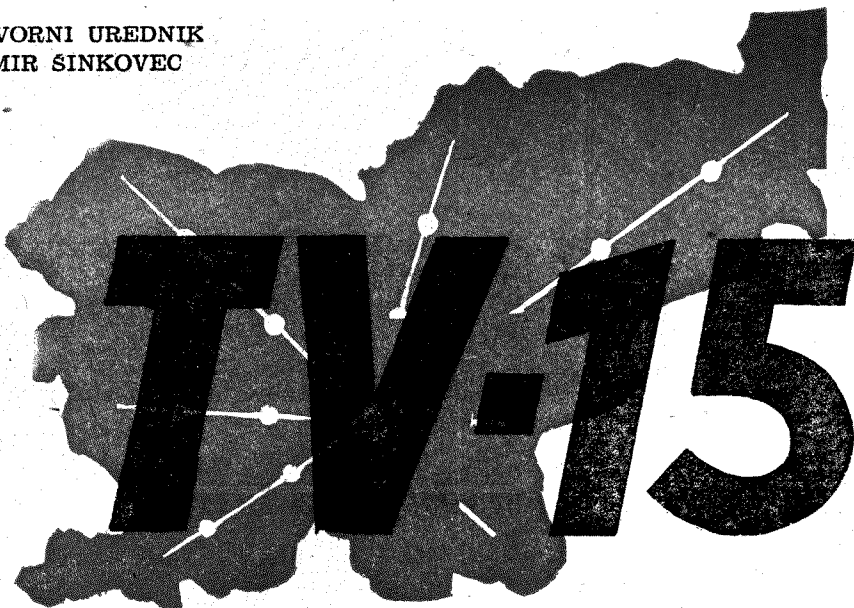
Avstrijci — razumljivo — nimajo nič proti, problem pa je nastal v Beogradu, kjer morajo šele ugotoviti, kateri sekretariat je pristojen za ustrezno dovoljenje z naše strani.

Kaže, da v naši zvezni administraciji doslej še niso računali s tem, da bi naša podjetja odpirala trgovine v tujini. Če jim tega v Beogradu ne bo uspelo rešiti, bi verjetno bilo najbolje pristojnost prenesti na republiko. Večer — 1. VII. 1969

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERSIČ

ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

LETO VII
STEV.: 27
9. VII. 1969



GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

- vsak dan — najnovejše vesti iz vsega sveta
- vsak ponedeljek — obširna športna poročila in družinska stran za žene in matere
- vsak petek — posebna priloga z radijskim in televizijskim sporedom
- vsako soboto — 12 strani »priloge za konec tedna« reportaže — romani v nadaljevanjih — mali oglasi

VSAK DAN
V VSAK DOM

DELO

Dan borca na Lokvah

Med številnimi slavnostmi na letošnji dan borca je bila ena najlepših prav gotovo na Lokvah, kjer so se srečali borci 2. brigade VDV in proslavili 25. obletnico ustanovitve te enote, hkrati z njimi pa so na istem kraju proslavljali ta dan udeleženci NOV iz podjetja Iskra Kranj. Razen le-teh pa je prišlo v petek na Lokve še mnogo drugih ljudi, starih in mladih, tako da je bila množica res pisana, zlasti ko se je zbrala na kraju slavnosti, v naravnem amfiteatru za vasjo, kjer je bil v prelestnem soncu pogled nanjo pravo doživetje.

O slavnosti bojni poti 2. brigade VDV je govoril polkovnik Branko Jerkič, ki je navzočim živo obudil spomin na usodne dni pred 25 leti, v katerih je ta enota odigrala neprecenljivo vlogo. »Prav tu, na tem kraju, kjer zdaj zborujemo, je brigada odbijala napade podivjanih nacistov,« je med drugim dejal govornik. Leta 1945, ob osvoboditvi, pa je ta brigada — je dejal — skupaj z eno-

tami 30. divizije prva prodrla v Trst. Partizansko bojno vzdušje, ki je velo iz njegovih besed, so poudarili še mitraljezi, ki so se kdaj pa kdaj oglašili na bližnjih vzpetinah.

Zbranim sta spregovorila tudi generalni direktor Iskre Vladislav Logar in predsednik odbora ZB v tem podjetju. Na tem mestu je vredno zapisati, da zasluži vodstvo Iskre pohvalo za svojo pozornost do udeležencev NOV. S tem, da je dan borca tudi njen praznik, ki ga praznuje vsako leto drugje, izkazuje priznanje tovarišem, ki so s puško v roki ter s požrtvovalnim delom v povojnih letih gradili temelje socialistične družbene ureditve in gospodarskega napredka. Kot znak priznanja so dobili na letošnji proslavi vsi borci tega podjetja knjigo »Ne vdaš se, fant«, delo I. Križnarja.

Po govorih so se gostje, med katerimi je bil tudi predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf, umaknili z odra in dali prostor ekipi narodnega gledališča iz Nove Gorice, ki je razveselila navzoče z odličnim glasbeno-recitativnim nastopom. Z njim je bivšim partizanom obudila spomin na nekdanjo Frontno gledališče in pričarala pravo partizansko vzdušje.

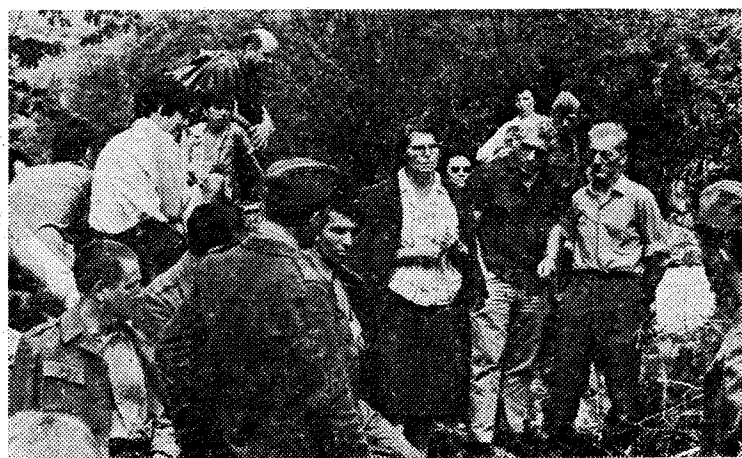
Kdor je bil v petek na Lokvah — zlasti če se je udeležil še proste zabave po proslavi — je odhajal domov zadovoljen, s spominom na lep dan v srcu. F.S.

SLOVENSKIM UDELEŽENCEM II. KONGRESA USAOJ 2. DO 4. MAJA 1944 V DRVARJU

Predsedstvo republiške konference ZMS in pripravljani odbor srečanja slovenske mladine »KOZJE 69« želita organizirati tovariško srečanje vseh udeležencev II. kongresa USAOJ iz Slovenije, ob mladinskem praznovanju 50-letnice SKOJ, 14. septembra 1969 v Kozjem.

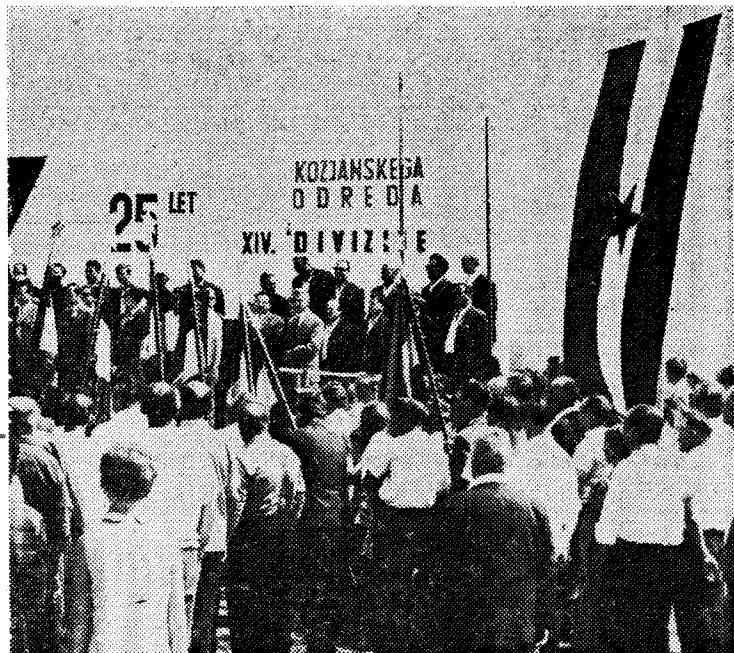
Prosimo vse udeležence II. kongresa USAOJ, da se pisмено javijo na predsedstvo republiške konference ZMS, Ljubljana, Dalmatinova 4/IV; telefon 312-659.

**PREDSEDSTVO
REPUBLISKE KONFERENCE
ZVEZE MLADINE
SLOVENIJE**



Udeleženci prvega pohoda za »Zlati čevlček« v organizaciji Novo-meškega »Partizana« poslušajo pripovedovanje o herojskem dejanju narodnega heroja Vinka Paderišča-Batreje in njegovih tovarišev v Beceletovi jami nad Starim gradom. O junakih iz Beceletove jame je govorila Mara Rupena-Osohnik.

Srečanje bratstva in enotnosti v Sedlarjevem



Letošnja osrednja republiška proslava v počastitev Dneva borca je bila v vasi Sedlarjevo ob Sotli. Praznovanje je bilo združeno s 25-letnico ustanovitve Kozjanskega odreda in legendarnega pohoda XIV. divizije. Splet so se srečali borci XIV. divizije, Kozjanskega odreda, borci in aktivisti drugih partizanskih enot s prebivalci Kozjanskega in Hrvaškega Zagorja. Na kraju, kjer je v mrzli februarjski noči pred 25. leti prešla Sotla XIV. divizija so izročili prometu nov most »Bratstva in enotnosti«, ki bo še bolj povezoval prebivalstvo hrvaškega in slovenskega Obsoletja. Slavnostni govor na srečanju je imel prvi komisar XIV. divizije in kasneje VII. korpusa, sedanji podpredsednik skupščine SRS dr. Jože Brilej, za njim sta govorila še predsednik ZZB NOV Hrvatske Ivab Šibi in podpredsednik SZDL Hrvatske Ivica Gredič. Slovesnosti pa so se udeležili med drugim tudi predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher ter člana sveta federacije Lidiya Šentjanc in Viktor Avbelj.

Socialnozdravstveni problemi borcev NOV

Prav gotovo ne gre samo za to, da so na prvi seji socialno-zdravstvene komisije republiškega odbora ZZB NOV Slovenije obrav-

navljali pravilnik o organizaciji in delu sklada socialnih aktivnosti, poslovnik o njegovi namenski uporabi, ter program dela in vse tri tudi sprejeli. Seja je vse bolj pomembna po svoji vsebini. Gre namreč za bistvene naloge, ki jih komisiji nalaga program dela, v katerem je zajeto široko področje socialno-zdravstvene skrbi za udeležence NOV. Komisija daje namreč pripombe in predloge k osnutkom zakonskih in drugih aktov za urejanje socialno-zdravstvenega varstva borcev. Te predloge pa republiški odbor ZZB NOV Slovenije posreduje zvezni in republiški skupščini. Naloga komisije je pač v tem, da pri vsaki akciji za spremembo ali dopolnitev zakonov, ki urejajo zadeve borcev, sodeluje s političnimi in upravnimi organi. Pri tem skuša doseči vse tisto, kar je potrebno, da se v mejah realnih možnosti družbe uredijo problemi borcev.

Napačno bi bilo, če bi navajali celotno vsebino pravilnika o organizaciji in delu sklada, poslovni-ka komisije za socialno-zdravstvena vprašanja udeležencev NOV

in program njenega dela. Vse to je namreč preobsežno gradivo. Toda v razpravi o vprašanjih, ki zadevajo ureditev gmotnih zadev udeležencev NOV, njihovo zdravljenje, zdravstveno zavarovanje kmetov borcev, šolanje otrok borcev, ne gre prezreti tele ugotovitve:

(Nadaljevanje na str. 2)



Dogodki tedna

Nekdanji Churchillov odposlanec pri jugoslovanskih partizanih Fitzroy McLeen, je pripravil filmsko reportažo o Jugoslaviji, ki jo je oddajala vodilna ameriška TV družba CBS. Tretjina oddaje je posvečena razgovoru s Titom. Tito je odgovoril na vprašanje, zakaj je Jugoslavija podprla Češkoslovaško v času avgustovske invazije: Češkoslovaško nismo podprli zato, ker smo vselej imeli z njo dobre odnose, marveč iz načelnih razlogov.

Na 12. seji izvršnega biroja predsedstva ZKJ v Beogradu so opozorili, da je potrebna nenehna politična in idejna akcija ZKJ in da morajo občinske konference ZKJ podrobneje preučiti splošni politični položaj na svojem območju in način svoje dejavnosti. Se posebej bodo skrbeli za sodobne zasnove ideološkega izobraževanja v ZKJ in za bolj dinamično idejno delovanje na vseh področjih družbenega življenja. Na seji so izmenjali tudi mnenja o moskovskem posvetovanju.

Na svoji šesti redni seji so člani republiške konference SZDL Slovenije temeljito pretresli izkušnje iz minulih volitev, hkrati pa so sprejeli še vrsto pomembnih sklepov. Pred začetkom seje so podprli poziv stockholmske konference o nujni pomoči Vietnamu, ki je bila letos maja, nato pa so poslušali uvodno poročilo o letošnji volilni in predvolilni dejavnosti. Člani konference so tudi sklenili podaljšati javno razpravo o tezah »SZDL danes« do konca novembra, sprejeli pa so tudi predlog o povečanju članov predsedstva od dosedanjih 41 na 44 članov izvršnega odbora pa od 11 na 13.

Hans Sima, koroški deželni glavar je v dunajskem časniku »Die Presse« objavil članek, v katerem med drugim pravi, da »so neprestano večanje turističnega in maloobmejnega prometa, nato sejni in podobne prireditve močno poživili gospodarsko sodelovanje med Slovenijo in Koroško.« Hans Sima omenja v članku tudi zgodovinsko politične vidike odnosov med Slovenijo in Koroško. Omenja tudi Furlanijo—Julijsko krajino in pravi, da je plodno sodelovanje možno predvsem zaradi širokega odpiranja mej in zaradi spoštovanja pravic narodnostnih manjšin.

Na povabilo za sodelovanje na posvetovalnem sestanku v Beogradu je pozitivno odgovorilo 48 držav. Iz Afrike in Bližnjega vzhoda: ZAR, Etiopija, Sudan, Kenija, Maroko, Gvineja, Tunis, Tanzanija, Somalijska, Kuvajt, Kongo, Kinšasa, Gana, Čad, Jordanija, Sierra Leone, Libanon, Senegal, Mavretanija, Mali, Uganda, Sirija, Irak, Jemen, Kongo, Brazzaville, Zambija, Nigerija, Burundi in Kamerun. Iz Azije: Indija, Indonezija, Kambodža, Nepal, Afganistan, Cejlon, Laos, Burma. Iz Latinske Amerike (vse kot opazovalke): Čile, Bolivija, Venezuela, Brazilija, Urugvaj, Trinidad, Tobago, Jamajka, Argentina. Iz Evrope: Ciper, Jugoslavija. Odklonilno so odgovorile: Kuba, Mehika, Finska, Dahomej. Niso še odgovorile: Alžirija, Centralnoafriška republika, Nigerija, Malavi in Saudova Arabija.

Terorist Drago Djolo (tako je namreč rekel policiji, da mu je ime), ki je pred enim mesecem prispel iz Hamburga v zahodni Berlin, je v prostorih jugoslovanske vojaške misije v Zahodnem Berlinu skušal ubiti vodjo misije dr. Antona Kolendica, hišnika Stanka Goloba in honorarnega nameščena Slobodana Savaljevića. Napadalec je ranil dr. Kolendica z udarcem revolverja v glavo, z dvema streloma v nogo ter Goloba v desno roko. Savaljević k sreči ni bil zadet. Zdravstveno stanje dr. Kolendica, kot poročajo, je zadovoljivo. Ranjeni Golob se počuti dobro. Stavbo vojaške misije je zastražila policija. Retirani Djolo je pojasnil policiji svoje nagibe za atentat, češ, da je »nasprotnik komunizma in torej sedanje jugoslovanske države. Potrdil je, da je nameraval ubiti šefa jugoslovanske vojaške misije. Atentator pripada skupini emigrantskih teroristov, Doma je iz Biograda pri Mostarju, rojen leta 1942. V Zahodni Nemčiji je od leta 1965 in kmalu se je pridružil emigrantski teroristični skupini, v kateri so še Stanko in Ante Kardum, Ivica Boras, Frank Jelić in drugi teroristi, ki sovražno delujejo proti SFRJ.

Kriminalistična policija v Münchnu je sporočila, da je našla truplo jugoslovanskega emigranta Nahida Kulenovića, starega 40 let, doma iz Brčkega. Truplo so našli v kopalnici njegovega stanovanja, policija pa domneva, da je bil ubit že pred dnevi. Kulenović je bil baje predsednik nekega »združenja« iz emigrantskega podzemlja in ubit je bil v obračunavanju med ekstremističnimi emigrantskimi skupinami.

Svedska vlada je sporočila, da je sklenila navezati diplomatske stike z Albanijo in Malto. Razen DR Nemčije, ki je Svedska ne priznava, sta bili Albanija in Malta edini dve evropski državi, s katerima Svedska ni imela diplomatskih odnosov. Zunanje ministrstvo v Stockholmu je sporočilo, da bo švedski veleposlanik v Beogradu obenem tudi poslanik v Tirani.

V Romuniji pričakujejo, da bodo sredi julija obiskali Bukarešto najvišji sovjetski partijski in državni voditelj. V začetku avgusta pa bo obiskal Romunijo ameriški predsednik Nixon, kar pomeni prvi obisk nekega ameriškega predsednika v eni izmed socialističnih držav po drugi svetovni vojni. V krogih ameriške vlade poudarjajo, da Nixonov obisk v Romuniji ni »nikakršna protisovjetska kretnja«.

Poljski premier Jozef Cyrankiewicz je predstavil sejmu svojo novo vlado. V njej pa ni novih imen, tudi predsednik sam je na tem mestu že polnih dvajset let. Cyrankiewicz je razložil tudi vladni program. Kar se tiče zunanje politike bo enaka kot doslej. Kar se tiče notranje pa je premier dejal, da se v razvoju Poljske začneja novo obdobje, za katerega je značilen prehod od ekstenzivnega gospodarskega razvoja na selektivni in intenzivni razvoj ter spremembe v sistemu planiranja in upravljanja.

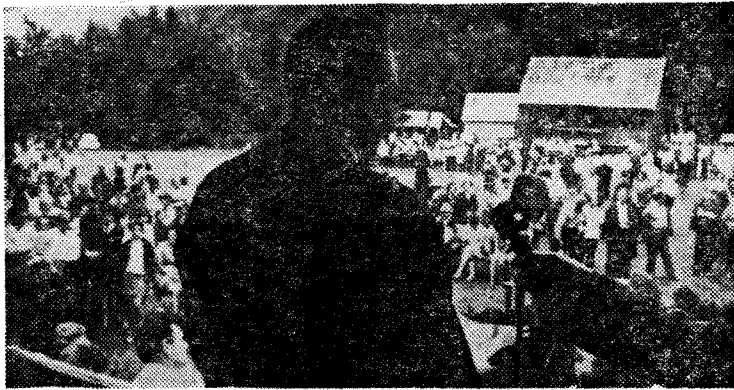
Grška vlada je sporočila, da je predsednik državnega sveta Michel Stassinopulos podal ostavko. Ta pa je izjavil, da odklanja svojo ostavko. V protest proti vladnemu sklepu o odstopitvi predsednika grškega državnega sveta je odstopilo še 18 članov, ki jih je skupaj 24.

Bivši kongovski premier je ena najbolj spornih osebnosti političnega življenja današnje Afrike Moiz Combe, je umrl za srčno kapjo v svojem sedanjem prebivališču blizu glavnega alžirskega mesta Alžira. Po ugrabitvi in prisilnem prihodu 30. junija 1967 v Alžirjo je Combe vse do smrti živel v priporu v pogojih stroge tajnosti.

Bivši podpredsednik ZDA Hubert Humphrey je odpotoval na daljšo turnejo po Evropi. Na tem potovanju bo obiskal Veliko Britanijo, Dansko, Finsko, Švico, Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo.

Novi predsednik ZR Nemčije dr. Gustav Heinemann je prevzel dolžnost in ob tem izjavil, da bo takoj odstopil, če bo sprejet zakon, ki bi ZR Nemčiji dovoljeval jedrsko orožje. K temu je še dodal: »Ne bom podpisal zakona in nobenega drugega podobnega ukrepa, ki bi dajal Bundeswehru ali zvezni vladi kontrolo nad jedrskim orožjem.«

V Rimu je bil kongres italijanskih krščanskih demokratov. Ugotovili so, da mora stranka iskati aktivnejšo politiko v odnosu do številnih problemov, ki pretresajo Italijo od severa do juga in na vseh območjih javnega življenja. Sklenili so tudi, da mora biti krščanska demokracija odločnejša v boju proti KPI. — Vso Italijo je zajela 48-urna stavka železničarjev, ki zahtevajo zvišanje mezd.



Udeležencem proslave v Završnici je govoril Roman Albreht

Potrebne so izboljšave predpisov o invalidskem dodatku

Komisija za vojaške vojne invalide republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je na svoji prvi seji, ki je bila pred kratkim, razpravljala o programu in poslovniku svojega dela, o invalidskem dodatku in o pravilniku sklada vojaških vojnih invalidov.

Program dela, ki ga je komisija na svoji seji sprejela, vsebuje naloge, ki se nanašajo na proučitev oblik osnovnega zdravstvenega varstva vojaških vojnih invalidov in na uspešno ureditev te zadeve, na pokojninsko zavarovanje, v katerega bo predlagala spopolnitve, ki se nanašajo na vojaške vojne invalide, na sodelovanje v pripravah na kongres ZZB NOV Jugoslavije, na izvajanje republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih in še na druge naloge, ki jih je komisija naložila skupščini ZZB NOV Slovenije.

V razpravljanju o invalidskem dodatku so ugotovili, da so bili do konca leta 1968 prevedeni na republiški zakon o vojaških vojnih invalidih vsi upravičenci, ki so prejeli invalidski dodatek. Sedaj prejema ta dodatek 7.926 invalidskih upravičencev. Po določilih republiškega zakona se je namreč njihovo število zvišalo za 1110. Toda ob letošnji prevebi pokojnin je po poročilih iz 31 občin zgubilo pravico do dodatka 180 upravičencev. Spričo tega, ker se ti podatki nanašajo samo na polovico občin, pa bo verjetno število vseh invalidskih upravičencev, ki so zgubili pravico do invalidskega dodatka, dvakrat tolikšno. Pri tem pa ne gre prezreti, da so posamezniki ob prevebi pokojnin prejeli zvišano pokojnino za 50 dinarjev, ker pa so s tem presežili cenzus, so zgubili po 150 ali 160 dinarjev dodatka.

Potem, ko so se do podrobnosti pogovorili o vseh teh zadevah, so sklenili predlagati zvišanje invalidskega dodatka, povečanje cenzusa pri kmetijskih dohodkih, predlagali pa so tudi, naj se vneše v republiški zakon o vojaških

SOCIALNO ZDRAVSTVENI PROBLEMI BORCEV NOV

Nadaljevanje s 1. strani

Po 27. členu zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetov lahko kmetijski zavarovanci uveljavijo pravico do zdravstvenega varstva samo, če so plačali prispevke za zdravstveno zavarovanje kmetov in kmetov borcev za preteklo leto. Republiški zavod za socialno zavarovanje ugotavlja, da je 3800 kmetov borcev NOV in njihovih družinskih članov, ostalo brez zdravstvenega varstva, ker zaradi slabih socialnih razmer niso mogli plačati prispevka za zdravstveno zavarovanje za pretekla leta.

Nato je socialno-zdravstvena komisija obravnavala tudi 17 vlog organizacij borcev in posameznih članov za pomoč. Osem so jih ugodno rešili, šest so jih odklonili, o treh pa bodo razpravljali na prihodnji seji ko dobijo podrobnejše podatke o prosilcih.

Po obravnavi vseh teh vlog je komisija sklenila, da bo v prihodnje razpravljala edino o takih vlogah organizacij in članov, ki obravnavajo zelo hude primere, katerih v občini ni mogoče urediti.

vojnih invalidih novo določilo, na podlagi katerega se vsako leto avtomatično povečujejo cenzusi za toliko, kolikor se zvišajo pokojnine oziroma upoštevni osebni dohodki.

Na seji so nato sprejeli tudi poslovnik o delu komisije za vojaške vojne invalide republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in pravilnik o organizaciji in delu sklada vojaških vojnih invalidov pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije.

V.M.

Obvestilo

Združenje borcev NOV Martinj vrh, Gorenja vas in Zali log prireja v čast 50. obletnice ZKJ in SKOJ sledeče proslave:

● Združenje borcev NOV Martinj vrh, dne 13. julija 1969, ob 11. uri pripravljata razvitje prapora s kulturnim programom in tovariškim srečanjem.

● Združenje borcev NOV Gorenja vas, dne 13. julija 1969 ob 14. uri organizira partizanski tabor s srečanjem borcev v Žirovskem vrhu na Javorju.

● Združenje borcev NOV Zali log pa dne 27. julija ob 15. uri razvitje prapora organizacije s kulturnim programom na Tajnetovi žagi.

Združenja borcev NOV vabijo prebivalstvo, posebno pa borce, borke, aktiviste in mladino, da se v čimvečjem številu udeležijo zgoraj navedenih proslav.

Zastave v Završnici so plapolale borcem v pozdrav

Bilo je 1937. leta. Z vlaka, ki je prisopihal iz Ljubljane, je na železniški postaji v Žirovnici izstopil moški srednjih let. Previdno se je ozrl okrog in kmalu je med čakajočimi zagledal moža z rdečo deteljico na zavihu suknjice. Rdeča deteljica je bila razpoznavni znak za komuniste, ki so se tistega leta udeležili partijske konference v Završnici. Potnik, ki je prišel iz Ljubljane, je bil tovariš Edvard Kardelj, na postaji pa ga je čakal Johan Bertoncelj.

Završnica je z gorami obdana ozka dolina pod Karavankami nad Žirovnico ob istoimenem potoku. Že pred vojno so se v Završnici skrivaj sestajali komunisti, skozi Završnico in naprej prek Stola pa je vodila v tujino ilegalna partijska pot. Na tej poti se je pred 47 leti smrtno ponesrečil Drago Ljub Milovanović iz Beograda, sekretar CK SKOJ.

Letošnje proslave v Završnici, bila je 29. junija — se je udeležilo okrog 1500 ljudi. Organizirana je bila na pobudo Združenja borcev, glavno breme organizacije pa je prevzel mladinski aktiv, posebno njegov predsednik Miro Ipavec. Udeležencem zborovanja je govoril tovariš Roman Albreht, član zvezne konference ZKJ in član zbora narodov zvezne skupščine. V programu so sodelovali še jeseniški mešani pevski zbor in pihalni orkester jeseniških železarjev, ki je pred kratkim v Bohinju slavil 95-letnico ustanovitve. S proslave so poslali pozdravno pismo predsedniku republike tovarišu Titu. Ob koncu naj omenim še to, da je Združenje borcev Žirovnica letos za krajevni praznik organiziralo obsežen in pester program praznovanja — svečano sejo sveta krajevne skupnosti, komemoracijo pri spomeniku talcev v Mostah, proslavo v Završnici in predvajanje filma »Veselica«, za konec pa je bilo to nedeljo na Breznici praznovanje ob 100-letnici gasilstva v Sloveniji.

JOŽE VIDIC

Izposojena karikatura

DVAJSETO STOLETJE



— Kaj bi bil rad, ko boš velik?

— Rad bi bil živ...

»International Herald Tribune, Pariz

V. M.

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

TRAGEDIJA V MEDVEDJEM DOLU

Kdo je kriv za smrt petih kurirjev pod Karavankami

V LETOŠNJI PRVOMAJSKI ŠTEVILKI ČASOPISA »TV-15« SEM OBJAVIL REPORTAŽNI ZGODOVINSKI OPIS POD NASLOVOM TRAGEDIJA V MEDVEDJEM DOLU. V SESTAVKU OPISUJEM SMRT ŠTIRIH KURIRJEV IN ENEGA OBVEŠČEVALCA, KI SO 22. JANUARJA 1945. LETA PADLI V MEDVEDJEM DOLU NAD JAVORNISKIMI ROVTI.

Tistega sončnega januarskega dne so padli Stefan Demšar, poveljnik releejne linije, kurirji Jože Zvab, Franc Mežek, Valentin Klinar in obveščevalec Ivan Sršen. Kurirja Lojza Noča iz Javorniškega rovta so Nemci ujeli, Iztočka, komisarja kurirjev, pa hudo ranili. Nemci so namreč zvedeli, da je nekje v bližini Očka, partizanski funkcionar, zato so povsod postavljali zasede. Na poti od Bohinja do Karavank je Očka spremljala patrola Jeseniško-bohinjskega odreda.

Leopold Trtnik-Iztok, komisar kurirske poti, se je vračal s posvetovanja, ki je bilo v Selški dolini. Za osvežitve spomina naj ponovim tisti del Iztokovih spominov, ki se nanašajo na patrolo, ki je spremljala Očka:

»Na Alešovo vprašanje, kam gremo, sem odgovoril, da nas pot vodi proti Karavankam. Nato mi je Aleš dejal, da je v skupini član

Očka so spremljali naslednji borci 2. čete, 2. bataljona Jeseniško-bohinjskega odreda: Matko Fon iz Volč pri Tolminu, Stanko Noč s Koroške Bele, Franc Hodnik z Javornika, Adolf Podlunšek iz Hrastrnika, Anton Dičjak s Koprivnika, Emil Žnidar z Jesenic, Vinko Vester iz Otoka pri Radovljici, Jože Ravnika s Križne gore in Vinko Svetina s Koroške Bele.

Kdo od njih je bil izdajalec? Poslušajmo njihove spomine:

NEMCI UJAMEJO PATROLO

Matko Fon je doma iz Volč pri Tolminu. Že pred vojno je ilegalno prišel v Jugoslavijo in se zaposlil v jeseniški železarni. Z njim sem se pogovarjal na njegovem stanovanju na Koroški Beli. Takole je pripovedoval:

»Jesenško-bohinjski odred je bil na planini Vogar nad Staro Fužino v Bohinju. Tam so nas dolo-

na Koprivniku. Na poti proti Radovni smo srečali Iztoka. Nekje med Radovno in Mojstrano so nas pričakali mladinci iz Mojstrane, ki so pred nami pregledali teren. Mimo Mojstrane smo šli brez skrbi, ker so nas mladinci točno obvestili, kje je sovražnik.

Blizu Dovjega se je šest borcev ločilo od naše skupine. Le-ti so nadaljevali pot proti Kranjski gori. Tja so šli po neko orožje. Nad Plavškim rovtom nad Jesenicami smo se z Očkom razšli. Mi smo šli spat v neki stari senik. Zvečer je Vinko Svetina odšel v vas. Dejal je, da gre k svojemu dekletu. Ker se ni več vrnil, smo bili v skrbeh, kaj je z njim. Zaradi varnosti, ker smo se bali izdajstva, smo se začeli umikati višje v hrib. V nekem seniku smo dobili lestvo. Prislonili smo jo na smreko, se splazili po njej proč od izhajene kurirske poti, zadnji pa je potegnil lestev za seboj in jo skril v sneg. Tako smo zabrisali sled. Pogrezali smo se do vratu v sneg, le glave so nam gledale iz snega. Vester, komandir čete, je splezal na neko smreko in opazoval okolico. Ničesar ni opazil. Nadaljevali smo pot in se glasno pogovarjali, ker je kuhar nekje spodaj v snegu pustil kotel. Nenadoma so se okrog nas pojavili Nemci in raztrganci v belih haljah. Bili so na smučkah. Prvi rafal nad našimi glavami je dal jeseniški gestapovec Kopitar. Naš mitraljezec je stoji streljal, medtem pa so Nemci začeli kričati: »Predajte se. Ne streljajte!«. Ker smo komaj gledali iz globokega snega, se nismo mogli boriti. Tako so nas ujeli. Iz naših pušk in mitraljeza so vzeli sprožilni mehanizem, strgali so nam obleke, da bi bolj bedno izgledali in nas take odpeljali na Jesenice. Med potjo sem ugotovil, koliko je bilo sovražnikovih vojakov. Štel sem jih. Bilo je 42 »flakovcev« (protiavionska enota na Jesenicah), med njimi so bili tudi jeseniški gestapovci in to Lovrinc, Kopitar, Kerin in Zvan. To se je zgodilo 18. januarja 1945. leta.

Na Jesenicah so nas zaprli v Stanovnikovo hišo, kjer je bil sedež gestapa. Zaprli so nas v prostor pod stopnicami. Bili smo zaprti v temnem, majhnem in smrdljivem prostoru brez oken. Na gestapu me je zasliševal Druschke. Spraševal me je: 1. Ali vem, kakšna je bila naša naloga. 2. Kdaj sem šel v partizane. 3. Iz katere enote sem. 4. Koga smo spremljali itd.

Celica je bila tako majhna, da nismo mogli stati niti iztegniti nog. Čepeli smo v mrzli vodi, brez svetlobe, brez zraka. Nekega dne so v našo celico pripeljali uklenjenega Nemca, partizana, ki je bil nekoč nemški stražar pri železniškem mostu v Mostah pri Zirovnici, pa je kasneje pobegnil k partizanom. Bil je hraber minerec Kokrškega odreda. Nameral je v partizane privabiti še druge nemške vojake, stražarje v Mostah, a so ga v tisti akciji Nemci z zvijačo ujeli, ga strahovito mučili in nazadnje ubili.

Enajst dni kasneje so nas uklenjene s tovornjakom pripeljali do Lesc, od tam pa so nas peljali peš v begunjske zapore. Nekaj dni pred tem so že odpeljali Vestra, Ravnika in Dičjaka. V Begunjah so nas ponovno zasliševali in pretepali. Zvedeli smo, da sta bila Ravnika in Vester ustreljena. Gestapovec Kerin se je namreč v Begunjah sam hvalil s tem gnusnim dejanjem.

Prvega marca so nas odpeljali v Mauthausen. Na Jesenicah smo bili prav takrat, ko so zavezniški bombardirali mesto. Jeseniška pošta je bila popolnoma uničena, stražar mrtev, vagoni in tiri okrog nas razbiti. Na našem vagonu je bilo več lukenj, toda nobena tako velika, da bi lahko zlezl ven.

ZAPORNIKI V VAGONU MED BOMBARDIRANJEM

Stanko Noč s Koroške Bele, delavec železarne Jesenice, pripoveduje: »Sploh nam niso povedali, koga bomo spremljali. Ker je Svetina dezertiral, smo se nameravali premakniti na Hrušičansko planino, kjer bi čakali vse dotlej, dokler Očka ne bi opravil svoje naloge, da bi ga spet spremljali nazaj preko Save. V zaporu na Jesenicah so mi



Komandir Vinko Vester

Za svobodo slovenskega naroda so 21.1.1945 na tem mestu žrtvovali svoja mlada življenja

PEVO ANTON
iz Škofje Loke star 30 let

VESTER VINKO
iz Otoka star 23 let

RAMOVŠ MAPIJAN
iz Kranja star 23 let

RAVNIKAR JOŽE
iz Križne gore star 21 let

ČAST IN SLAVA JIM!

Spominsko obeležje na križišču blizu Begunj — med umorjenimi sta bila tudi Vinko Vester in Jože Ravnika

vzeli čevlje. Bos sem stal na mrzlem betonu. Noge so mi močno zatekle. Bolelo me je tako hudo, da sem kričal kot podivjan. Druschke se je sredi noči zbudil in prišel gledat, zakaj se derem. Kasneje sem preko zveze dobil nogavice. V begunjske zapore so me morali peljati z vozom, ker nisem mogel hoditi.

Prvega marca 1945. leta so nas potisnili v Lesc na vlak za Mauthausen. V vagonu nas je bilo okrog 30 zapornikov. Vlak je prisopihal na Jesenice, ko so sirene pravkar oznanjale alarm. Bilo je okrog enajste ure dopoldne. Pri prvem alarmu so vlak umaknili do Hrušice, potem pa so ga spet vrnili nazaj na postajo. Ko so zavezniški začeli bombardirati mesto, smo bili zaprti v vagonu vlaka, ki je stal točno nasproti jeseniške pošte. Deset metrov od našega vagona so bombe povsem do tal porušile pošto, vsi tiri so bili uničeni. Stražarja vagona je ubila bomba. Na naš vagon je priletela velika skala. Vagon se je tresel od silnih eksplozij, ki so odmevale okrog nas. Daleč naokrog je bilo vse uničeno, le naš vagon je stal sredi postaje. Na vagonu je sicer bila luknja, toda premajhna, da bi splezali ven. Če bi med bombardiranjem skušali pobegniti, ne bi prišli daleč.

KDO JE BIL DEZERTER?

Franc Hodnik, strojevodja v železarni, pripoveduje: »Vinko Svetina s Koroške Bele je dejal, da gre po hrano v Plavški rovt nad Jesenicami. Ker ga ni bilo nazaj, smo začeli dvomiti o njegovi nameri. Komandir Vester je trdil: »Izdal nas bo. Moramo se umakniti višje v hrib.« To je bil razlog, da smo se začeli umikati proti Hrušičanski planini. Kako se je naše potovanje končalo, je znano.

Matko Fon: »Omenja se, da je bil med nami izdajalec. To ni res. Po mojem mnenju so nas Nemci slučajno dobili. Nemci so namreč nameravali z vrha napasti kurirski karavlo nad Dovjami, medtem pa so naleteli na našo sled in šli so za nami.

(Nadaljevanje na 8. str.)



Očka sta spremljala tudi Franc Hodnik in Stanko Noč, zdaj zaposlena v jeseniški železarni

AVNOJ s partizanskim imenom Očka. Njega je spremljalo okrog 10 borcev Jeseniško-bohinjskega odreda. Aleš me je vprašal, če bi hotel pomagati Očku in spremstvu, da pridejo onkraj Save, ceste in železnice v Karavanki. Kurirji ste navajeni poti, je dejal Aleš. Nekaj časa sem razmišljal, saj s kurirji in po kurirski poti ni smel potovati nihče, ki ni imel posebnega dovoljenja. Ker pa je bil Očka visok partizanski funkcionar, sem nalogo, čeprav nerad, sprejel. Nerač zato, ker je bilo v spremstvu deset nepoznatih borcev, ki bodo na ta način seznanjeni s kurirsko potjo. Kaj če nas eden od njih nekega dne izda?

Moj dvom je bil upravičen. V spremstvu je bil agent gestapa...

Tako je o patroli zapisal Iztok, Očka pa se takole spominja začetka tragedije:

»Ponoči nisem dobro spal. Zbudil sem se zgodaj zjutraj. Z Igorjem in najinimi osebnimi spremljevalci smo zjutraj nadaljevali pot naprej po pobočju Karavank v smeri, kjer je bil štab Kokrškega odreda. Slutil sem, da nekaj ne bo v redu, kajti že prvo noč sta nam pobegnili dva spremljevalca iz Jeseniško-bohinjskega odreda. Od njiju so gestapovci lahko zvedeli, kdo vse je v naši skupini. Komaj smo odšli, že smo za nami slišali streljanje...«

KDO JE BIL V SPREMSTVU

Iztok se spominja, da je bilo v patroli okrog deset, Očka pa zatrjuje, da je bilo 15 borcev. Ugotovil sem, da ima Očka prav. Na pot je šlo 15 borcev drugega bataljona Jeseniško-bohinjskega odreda. Od teh je bilo devet določenih za spremstvo Očku, šest borcev pa je potovalo v isti skupini samo do Dovjega, tam pa so se ločili in nadaljevali pot v Zgor-njesavsko dolino.

Fotografija z vprašajem



Verjetno so prišli z dolgega pohoda. Kar pod pokopališkim zidom so odložili svojo »spremo« in se zlekli h kratkemu počitku. Kje je bila posneta ta fotografija? Morda se bo kdod od preživelih spomnil kraja po zidovih cerkve v ozadju, in nam sporočil čim natančneje podatke o času in kraju nastanka tega posnetka.

Kdo je kriv za smrt petih kurirjev pod Karavankami

(Nadaljevanje s 4. strani)

Vinko Svetina je bil močno zaljubljen v sovaščanko. Zelja po snidenju z dekletom je bila tako močna, da je zapustil partizanske vrste. Ostal je v vasi kot skrivač, skrival se je pred partizani in pred Nemci.

Zal moram to Fonovo izjavo takoj demantirati. Kako naj Fon sploh ve, kaj je delal Svetina, potem ko je pobegnil, ko pa je bil sam zaprt. Kako naj ve, ali je bil Svetina izdajalec ali ne; kako ve, da je bil samo skrivač?

Na Koroški Beli so mi posredovali točne podatke: Vinko Svetina je naklepno pobegnil z izgovorom, da gre na sestanek k dekletu in v vas po hrano. Ujeti kurir Lojze Noč iz Javorniškega rova je na Jeseniškem gestapu skozi priprta vrata v drugi sobi videl partizana, ki se je svobodno gibal med gestapovci. Skoraj zanesljivo lahko rečemo, a je bil to Svetina. In še odgovor na Fonovo trditev, da je bil Svetina navaden skrivač. Svetina je bil res skrivač, toda skrival se je samo pred partizani. Prve dni po begu iz partizanskih vrst je spal pod nemško zaščito. Točno povedano: spal je pri Bručanu na Javorniku, kjer so spali oboroženi werkschuci (tovarniška straža). Svetina prve dni ni upal spati doma, ker je imel slabo vest. Vrnil se je na delo v Železarno, kjer so se ga izogibali vsi pošteni delavci. Nemci so morali imeti močan razlog, da so skrbno čuvali Svetinovo življenje. Nekaj dni pred osvoboditvijo je Svetina menil, da mu ob razsulu Nemčije nihče ne bo mogel dokazati izdajstva. Mrtvi molčijo. Toda ne vedno. Vinko Svetina je bil takoj aretiran in po vojni obsojen na smrt.

EDEN ALI DVA IZDAJALCA

Vprašanje pa je, če je bil Svetina edini, ki je Nemcem povedal, da je višji partizanski funkcionar

na pohodu po enotah in teren-skih organizacijah.

Matko Fon se spominja, da je bil v Jeseniško-bohinjskem odredu borec, ki so ga sumili, da ima zvezo z gestapom. V bivši jugoslovanski vojski je bil menda narednik, v partizanih pa je nosil čin vodnika. Ni znano, od kod je bil doma, vemo le, da je bil poročen z domačinko iz Bohinja (te podatke bi lahko dobil pri njegovi ženi). Večkrat je prošil za dovoljenje, da se sestane z ženo. Nazadnje mu niso več zaupali, zato so mu prepovedali, da sam hodi na zveze. Naj naprej Fon sam pripoveduje: »Ko smo bili na Jesenicah zaprti v Stanovnikovi hiši, je nekega dne tovarnjak pripeljal za gestapovce drva. Poklicali so nas, da zložimo drva pred hišo. Stražila sta nas dva gestapovca. Začuden sem pogledal prvega, saj sem ga še pred kratkim videl v odredu. Tudi on je mene prepoznal. Spregovorila sva nekaj besed, vendar ga nisem upal vprašati, kako to, da je tako hitro oblekel drugo uniformo.«

Franc Hodnik pa se tega gestapovca takole spominja: »Tistega gestapovca se dobro spominjam. Nekajkrat sva spala skupaj v partizanih. Ne spominjam se, da bi imel čin vodnika. Po mojem spominu je bil navaden borec. Njegova žena je bila doma iz Bohinja.«

Znano je, da je v Jeseniško-bohinjskem odredu delovala organizirana gestapovska mreža, ki pa so jo kmalu v kali zatrli. O tem je nekoč pisal Franc Jernej-Milčič, prvi komandant Jeseniško-bohinjskega odreda. Morda je ta gestapovski agent pobegnil v času, ko so v odredu odkrili sovražno vohunsko mrežo, pa je iz strahu pred aretacijo popihal v dolino. Če pa je vohun pobegnil v času, ko je v Bohinj prišel Očka, potem je nedvomno osebno nesel to novico gestapu. Moral pa je to biti stari tajni gestapovski agent,

saj si drugače ne moremo zamisliti, da bi ga v drugem primeru tako hitro oblekli v gestapovsko obleko. Vendar to ne odklanja odgovornosti Svetine, ki je edini lahko gestapovcem povedal, kje je patrula Jeseniško-bohinjskega odreda, ki spremlja Očka.

Nihče od borcev se ni mogel spomniti, kako se je ta gestapovec pisal. Zvedel sem le, da je bil poročen z dekletom iz neke Bohinjske vasi. Ker sem zvedel za hišno ime in vas njegove bivše žene, sem zvedel tudi za priimek omenjenega gestapovca. Njeni sorodniki so mi povedali, da se je njen prvi mož pisal Lovro Krašovec. Pred vojno in med vojno sta z ženo stanovala na Hrušici, delal pa je v železarni. Sorodniki so potrdili, da je bil Krašovec najprej pri partizanih, nato pa pri policiji na Jesenicah. Menda je padel zadnje dni vojne, vendar o tem nimam nobenih dokazov.

SMRT KOMANDIRJA VESTRA

Od borcev, ki so spremljali Očka, so še živi: Fon, Hodnik, Zindar, Dijak, Noč in Podlunšek.

Svetina je bil ustreljen kot talec, komandir 2. čete, 2. bataljona Jeseniško-bohinjskega odreda in vodja patrole, ki je spremljala Očka, VINKO VESTER iz Otoka pri Radovljici ter Jože Ravnikar pa sta bila zahrbtno umorjena 21. januarja 1945. leta blizu Begunje.

Vinko Vester je bil kmečki sin. Oče in mati sta mu nameravala izročiti posestvo. Delal je v kurilnici pri železnici na Jesenicah. Nemci so ga mobilizirali v nemško vojsko, kjer se je sam namerano raniil v roko, tako, da je bil iz bolnišnice poslan domov na dopust. Ni se več vrnil v zeleno uniformo, ampak je odšel v partizane. Vesta, Ravnikarja in Dijaka so Nemci ločili od drugih ujetnikov že na Jesenicah in jih poslali v radovljiške zapore. Zasliševal jih je Laski Hilmar, šef radovljiških gestapovcev. Anton Dijak s Koprivnika se spominja, da so Vestru pri zaslišanju polomili roke. S solznimi očmi mi je pripovedoval o mučenju v zaporu.

Čim so Vestrovi starši zvedeli, da je bil sin ujet, so poslali hčer-

ko Angelo na Jesenice poizvedovat kako in kaj je bilo. Na Jesenicah so ji povedali, da so ga odpeljali v radovljiške zapore. Pohitela je v Radovljico, tam pa so ji dejali, da so tri ujetnike pravkar odpeljali v begunjske zapore. Angela je urna šla za njimi v železjo, da vidi brata. Na križišču med Zapužami in Begunjami je poleg ceste opazila na snegu še svežo kri. Od ljudi je zvedela, da je bil njen brat v sredini, ko so jih zahrbtno brez vednosti postrelili. Ta zločin so gestapovci storili na nedeljo dopoldne 21. januarja 1945. leta. Poleg Vestra so umorili še Antona Pevca iz Škofje Loke in Jožeta Ravnikarja iz Križne gore. Nekaj dni prej ali kasneje so v bližini tega križišča umorili 23 letnega Marjana Ramovža iz Kranja, tako da so danes na spominskem obeležju označena imena štirih žrtev nasilja.

Pri Fajdigu v Zapužah so videli policiste, ki so peljali tri zvezane borce. Leti so imeli zvezane roke za vratom (ne pa na hrbtu). Kmalu potem, ko so padli strelji, so prišli policisti k Fajdigu z zahtevo, da vpreže konja in popelje ustreljene zapornike v Begunje. Fajdiga je zahtevo odločno odklonil rekoč: »Če ste jih postrelili, pa jih še sami peljite. Konj je v štali, voz na dvorišču, to lahko vzamete, toda jaz ne grem z vami.« In tako so morali Nemci žrtve sami odpeljati v Begunje. Po nepotrjenih vesteh so se gestapovci za ta zločin domnili na sobotni zabavi na Bledu.

Angela je na križišču pri Zapužah gledala še svežo bratovo kri, ki se je svetila na snegu. Skrbno jo je pobrala v steklenico, ki so jo doma čuvali vse do 1955. leta. Tistega leta pa je umrla Vestrova nečakinja, pa so domači v njeno krsto položili tudi Vestrovo kri. Če bodo kdaj ta grob prekopali, bodo lahko še vedno našli v grobu steklenico krvi.

Znano nam je, da so pri zločinu v Zapužah sodelovali domači izdajalci, gestapovci in belogardisti: Grobrotek iz Bohinja, Franc Potočnik z Bleda (pravili so mu »Publi«) in Kerin z Jesenic.

JOŽE VIDIC

ZB Semedela za dan borca

Združenje borcev Semedela je za dan borca pripravilo številne prireditve. Glavna prireditev je bila tretjega julija zvečer, ko so pripravili partizansko srečanje z množičnim rajanjem. Organizirali so tudi številna tekmovanja za mladino, predvsem v namiznem tenisu in šahu, za člane bojovniških organizacij pa v balinanju, kegljanju, streljanju z zračno puško in podobno. Omenjenih tekmovanj so se udeležile ekipe iz Zusterne, Salara-Škočjana, mesta Koper, Semedela in Tomosa. Zmagovalne ekipe so prejele prehodne pokale.

Ta tekmovanja in partizansko srečanje v Semedeli je bilo letos organizirano že drugič in bo verjetno postalo tradicionalno. Semedelčani in starejši stanovalci novega naselja v Kopru si takih srečanj močno želijo, saj v sicer velikem naselju nimajo niti enega shajališča in se med seboj niti dobro ne poznajo.

ALBERT KLUN

Spominska praznovanja na Tolminskem

Cetrtega julija so v spomin na boje Gradnikove brigade v maju 1943, združenja borcev Kobarid, Strpenica in Žage, odkrila spominsko ploščo na Stolu nad Kobaridom. Na šentvitski gori, kjer je bila ustanovljena druga brigada, sta združenje borcev in pripravljali odbor imenovanega brigade prav tako odkrila spominsko ploščo. Med Volčami in Čiginjem, ob razpotju ceste blizu vojašnice, bodo odkrili skupen spomenik padlim borcem NOV in ŽFT. Na Pečinah se bodo z odkritjem spominskega obeležja spomnili prvih dveh padlih borcev na tem območju. Meseca avgusta pa bo v spomin na težke boje Gregorčičeve brigade veliko komemorativno zborovanje na Slemenu pod Kromom, ki ga pripravlja ZZZB NOV Tolmin v sodelovanju s pripravljanim odborom te brigade. Ob petindvajsetletnici smrti priljubljenega organizatorja vsaj na Tolminskem, sekretarja okrožnega komiteja KPS za zapadno-primorsko okrožje Petra Skalarja, bodo lokalne organizacije odkrile spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši.

Z odkritji spominskih obeležij in drugih svečanostmi, ki jih še pripravljajo, bo Tolminska dostojno praznovala jubilejno leto ZKJ, sindikatov in SKOJ.

IVAN FURINCIC



PROTI RJI
WD-40

VELEBLAGOVNICA nama



LJUBLJANA

- priporoča potrošnikom hiter, sodoben in cenen nakup vseh potrebščin, za sebe, za družino, za dom in za gospodinjstvo;
- potrošnikom nudi blago na obročno odplačevanje;
- za tuje kupce je v hiši menjalnica.



stanovanjske in počitniške hiše
marles hiša
vaše zadovoljstvo

Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

TRGOVSKA HIŠA, Ljubljana, Tomšičeva 2

BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO, Ljubljana, Wolfova 1

KONFEKCIJA ELITA, Ljubljana, Čopova 7

BLAGOVNICA NAMA, Škofja Loka, Kidričeva ulica 1 a



SAP
SAP—LJUBLJANA ODD. ZA TURIZEM, Ljubljana, Titova 38

V sodelovanju z republiškimi odborom Zveze združenj borcev — komisija za politične zapornike internirance in deportirance smo pripravili tradicionalen obisk taborišča in grobov svojcev:

6. in 7. septembra — dnevno potovanje na otok RAB. Cena potovanja s prenočiščem in prehrano po programu 164,00 Ndin.

6., 7. in 8. septembra — tri-dnevno potovanje v GONARS in RENICCI. Cena potovanja, prenočišča in prehrane po programu 339,00 Ndin.

6. in 7. septembra — dnevno potovanje v MAUTHAUSEN. Cena potovanja s prenočiščem in prehrano po programu 249,00 Ndin.

6., 7. in 8. septembra — tri-dnevno potovanje v MÜNCHEN in DACHAU. Cena potovanja, prenočišča in prehrane po programu 399 Ndin.

Zahtevajte pismene programe in informacije pri SAP—Ljubljana, Titova c. 38, tel. 314-922 in 314-342.

„TV 15“ ZA MLADINO

Nagrajeni prispemek

Povej mi, očka!

ZIVLJENJE V PARTIZANIH NI BILO LAHKO. HAJKE, POHODI, BOJI, LAKOTA, MRAZ... TUDI MOJ OČKA JE BIL PARTIZAN IN JE MNOGO PRETRPEL. POVPRAŠALA SEM GA TO IN ONO TER ZAPISALA:

● Povej mi, očka, kateri dogodek iz časa narodnoosvobodilnega boja ti je ostal najbolj v spominu?

Najbolj mi je ostal v spomin februar 1945, ko sva odšla s tovarišem po hrano za borce IX. korpusa.

● Bi mi lahko o tem kaj več povedal?

Prišla sva v vasico pod Staro Oslico in potrkala na vrata neke kmetije. Niso nama hoteli odpreti in odpravila sva se naprej. Pa so naju zagledali Nemci in pričeli streljati. Eden prvih strelcev je zadela mojega tovariša, jaz pa sem bežal, bežal... Švabi pa za menoj! Srečno sem pritekel do rečice Sorice in se skril med vrbovje. Voda je bila ledeno mrzla. Zasedovalci so bili kmalu za menoj. Z baterijo so preiskali vso okolico, našli pa me le niso. Ko sem

se prepričal, da ni nikogar v bližini, sem se skobacal iz vode in šel poldrugo uro peš do vasi Pod Pleče. Potrkal sem pri hiši, kjer sem se bil že večkrat ustavil. Gospodinja me je takoj spoznala. Nahrnili so me in preoblekli, saj sem bil čisto premočen in na koncu z močmi.

● Kateri tovariš iz narodnoosvobodilnega boja ti je bil najbližji?

Tovariš Niko Pirc.

● Pa ne zaradi priimka?

Še malo ne, bila sva si kot brata.

● Zakaj pa?

Bilo je leta 1945 v času zadnje nemške ofenzive. Tovariš Niko Pirc je bil ranjen v kolk. Prvega aprila je bilo to. Nositi sem ga moral... Takrat sva sklenila prijateljstvo.

● Hvala, očka!

ALMA PIRC

OBISKAL SEM VALERIJO VREČEK
IZ LUKOVICE

Bila je na smrt obsojena

Valerija Vreček iz Lukovice je med narodnoosvobodilnim bojem s svojo družino podpirala partizane, prenašala sporočila in vzdrževala zvezo z Moravsko dolino ter Stražo. Za njeno delo je kaj kmalu zvedel sovražnik. Moža so ji štirikrat zaprli in je zaradi prestanega trpljenja umrl, pa tudi ona je bila dvakrat zaprta. Enkrat so jo odgnali Nemci in ji tudi pobrali vso zalogo vina in živil — pri Vrečkovih so imeli namreč gostilno — drugič pa belogardisti. Slednji so jo odpeljali v St. Vid pri Lukovici in jo obsodili na smrt. Obsodba ni bila izvršena, ker so morali belogardisti še tisti dan na Koroško. Imela je dva sina, Aleksandra in Janeza. Oba sta bila partizana. Po končani vojni se je vrnil le sin Janez, Aleksander pa je žrtvoval svoje mlado življenje boju za svobodo.

SLAVKO SOROTAR

OB DNEVU BORCA

Ne samo besede!

Vsako leto se ob četrtem juliju spomnimo vseh tistih, ki so nam priborili največ, kar lahko ima narod — svobodo. Malo ljudstev je imelo tako težavno pot in malo ljudstev jo je prehodilo tako revolucionarno. Zato smo ponosni nanje! — Zavedamo pa se, da se od spominov in praznovanj še nikoli ni dalo živeti in zato bomo še hitreje in še krepkeje prišli za delo in gradili naš samoupravni socializem z nezmanjšano močjo naprej. Naše delo spremljajo

in bodo spremljale raznotere težave, toda, če je cilj jasen, ga ni težko doseči! — Misli, ki prevečajo človeka ob tem prazniku, pa so tolikokrat skrajane zaradi dejstva, da so mnogi izmed udeležencev narodnoosvobodilnega boja pozabljeni... Spomnimo se tudi njih, ki so se potrebni naše pomoči, kajti svoj praznik bodo lahko praznovali srečno le tedaj, ko bodo videli, da njihova borba ni bila in ni enajena le z besedami!

DUŠAN ZBASNIK

Ovčja pastirica

(Utrinki iz Divčibar)

Sonce je neusmiljeno pripekalo, ko smo se napotili po ozki in razdrapani stezici navkreber, da bi se pogovorili s pastirji, ki pasejo ovčice visoko v gorah. Pot je držala po ostrem kamenju in se na vrhu izgubila v borovem in smrekovem gozdičku. Bori so sklanjali veje, neugnani vetrčki se je lovili v njihovih krošnjah in se igral z zlatimi sončnimi prameni. In nam, ki smo šli v koloni, je bilo čudno lepo... V naših vrstah se je tiho oglašala partizanska pesem in pričarala taste strašne dni,

ko so po teh gozdovih padali borci za lepšo prihodnost našega naroda.

Na gozdni jasi, obsijani s soncem, smo se ustavili. Sedli smo v mehko travo, ki se je zibala v ritmu vetra. V grmovju se je nekaj zganilo. In glej! Dve majhni beli ovčici sta plašno stopili iz varnega zavetja. Vedeli smo, da mora biti v bližini še nekdo. Nismo se zmotili. Nenadoma je iz zagrbančenega bora stopila stara ženica. V svoji preprostosti in obsijana s soncem je bila tako lepa, da se mi je zdelo, da je gorska vila, ki je prišla iz svoje pečine, da nam odkrije gozdne skrivnosti. Zgrnili smo se okrog starke, kakor nekoč okrog svoje dobre babice, in jo poprosili, da nam pove vsaj delček tistega, kar je doživela v dolgih letih svojega življenja. Nekaj časa je molčala, nato pa se je razgovorila.

»Ime mi je Borka«, se je predstavila. »Že dolgo čuvam ovčke v teh planinah. Ko prinese snežni veter prve snežinke, se odpravim s čredo v dolino, kjer prezimimo, spomladi pa se spet vrnemo v gore, kjer je naš pravi dom.« Pri-povedovala nam je tudi o svojih vnučkih, Danki in Lazu. Mi pa smo bili še vedno radovedni. Ko smo jo povprašali, kako je bilo med drugo svetovno vojno, je dejala: »To so bili strašni časi. Tudi v našo vas Krčmar, ki šteje 200 hiš, so vdrli četniki. Ropali, požigali in ubijali so. Strašno je bilo. Samo da ne bi bilo več vojne. Toliko hudega prinese s seboj...«

Starka je umolknila. Ko smo se vračali domov, je sonce pošiljalo zadnje žarke na zemljo in zlatilo bogate krošnje dreves. Kako čudovito lep je bil gozd, ki se je kopal v zlatih barvah! Naša srca pa so bila polna prečudovitega doživljanja.

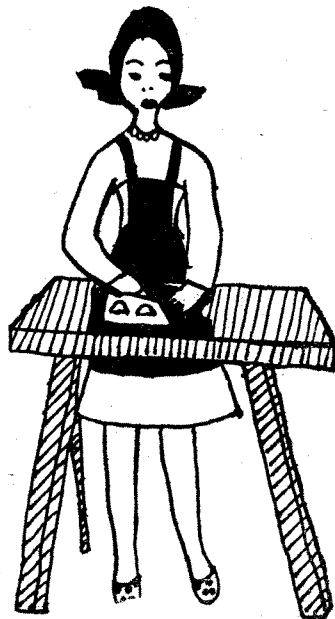
MIRJAM FRIC

JULIJANA JURČIČ

Pišejo nam

Draga tovarišica urednica!

Odločila sem se, da vam tudi jaz napišem nekaj besed. Časnik »TV 15« zelo rada berem. V njem je veliko zanimivosti, najraje pa berem dogodke iz narodnoosvobodilnega boja. Pri nas imamo vaš list naročen že od vsega začetka, saj je moj očka nosilec partizanske spomenice 1941. Napisala sem pesmico in



narisala risbico. Ne vem, če ju boste objavili. Drugič pa bom napisala, kaj je moj očka doživel v bitki pri Muljavi.

Lepo pozdravljeni!

DARJA MEDVED

Stična, p. Ivančna gorica

Draga Darja!

Hvala za pisemce in risbico. Ne zameri, da pesmice »Partizanska mati« ne bomo objavili. V opravičilo in tolažbo naj ti povem, da dobim prispevkov v vezani besedi kar preveč; le malokateri od njih pa je primeren za objavo. Pišeš, da je tvoj očka nosilec Partizanske spomenice 1941... V štirih letih narodnoosvobodilnega boja je doživel toliko, da ti gradiva ne more in ne more zmanjkati. Vem, da ti bo z veseljem odgovoril na vsako postavljeno vprašanje; odgovore zapiši, mi pa bomo v »TV 15« tvoj prispevek z veseljem objavili.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana tovarišica Milena! Zopet se oglašam. Pošiljam vam spis o moji rojstni vasi, da boste vedeli, kje živim. Čeprav se nisem rodila v mestu in nimam vsega, kar imajo mestni otroci, sem srečna. Za objavo prispevka se vam najlepše zahvaljujem.

Prejmite lepe pozdrave!

JOŽICA ERZETIČ

Paljevo pri Plaveh

Draga Jožica!

Lepa mora biti tvoja vasica, lepa v svoji samotni! Če pa želiš pogledati v širni svet, te tja popelje široka bela cesta. Zato naj ti ne bo žal, da ne živiš v velikem mestu. Skoraj bi si upala trditi, da mladi tod niso tako srečni. Veš, preveč želja imajo... Piši mi, draga Jožica, kako preživiš dan, kaj pričakuješ od njega in še in še.

Si prejela honorar za objavljene prispevke?

Lepo pozdravljena!

MILENA

PALJEVO NEKOČ IN DANES

„Elektriko imamo, in voda teče v naših hišah...“

Med hribom Kukom in Krasom leži majhna kotlina. V njej je bila nekoč vasica Paljevo. Devet hiš je stela, tri kilometre je bila oddaljena od glavne ceste in srečni ljudje so živeli v njej. Leta 1915 pa je pridivila vojna vihra. Še danes se vidijo ostanki strelskih jarkov, bolnišnic, skladišč, pokopališč, ki pričajo, da je bilo v tistih časih to zelo hudo. Po vojni je Paljevo, naselje s štirimi hišami, zopet zraslo. Gorja pa še ni bilo konec, saj so ljudje v teh krajih preživeli še dolgi petindvajset let hlapčevanja in potujčevanja. Kljub temu v naši vasi napredni slovenski duh ni izumrl in tako so se tudi fantje in dekleta tega majhnega zaselka udeležili narodnoosvobodilnega boja ter se borili za lepšo prihodnost. Danes pelje iz Brd in z Banške planote do naše vasi široka cesta! Tudi elektriko imamo, ki nam razsvetljuje naše domove, in tudi voda teče v naših hišah.

JOŽICA ERZETIČ

NAPAD NA PARTIZANSKO TABORIŠČE PRI STUDENCU V BOJANSKEM BORŠTU

Izdajalčev naklep se ni posrečil

Aprila 1942 je imela druga grupa odredov Prve štajerske brigade taborišče pri Studencu v Bojanskem borštu. Nekoga dne je prišla v partizane skupina borcev iz Ivančne gorice, Stične in okolice. Med borci je bil tudi italijanski vohun Faturjev Jože iz Vira pri Stični. Po nekaj dneh bivanja v partizanskem taborišču je pobegnil k Italijanom. V soboto zvečer je bilo, brigada je imela partizanski miting v Gorenji vasi, ko je gostilničar Blisk obvestil partizane, da je Faturjev Jože v stiskem samostanu, da je izdal taborišče in da pripravljajo Italijani napad nanje. Takoj po prihodu v taborišče je brigada pripravila vse potrebno za obrambo. Četa pod vodstvom narodnega heroja Jožeta Kovačiča, ki jo je spremljal narodni heroj Franc Kolman-Marok, je šla v zasado na Medvedjek, da bi Itali-

janom preprečila pomoč iz Trebnjega. Tudi od Mleščevega do Bojanskega boršta so bile razpostavljene partizanske zasede in izvidnice.

V nedeljo zjutraj je bilo zaslišati močno streljanje iz smeri Medvedjeka. Tam je Jožetova četa z dvema puškomitraljezoma in bombami v zasedi pričakala kolono italijanskih kamionov, ki je hitela na pomoč posadkam v Ivančni gorici in Stični. Partizani so bili iznenada napadli prvi italijanski kamion, poln fašistov, in uničili vse do zadnjega. Padlo je več kot trideset Italijanov in trije partizani. Drugi kamioni z italijanskim vojaštvom so se vrnili v Trebnje. To je Italijane v Stični in Ivančni gorici tako zmedlo, da taborišča v Bojanskem borštu niso napadli zjutraj, kot so sprva nameravali, ampak šele v popoldanskih urah. Partizani v tabo-

rišču so bili na napad dobro pripravljeni. Italijane je najprej napadla zaseda, v kateri so bili trije borci s puškomitraljezom. Napadli so s Kopičevega hriba in se nato hitro umaknili. Nekaj Italijanov je padlo in to je zmedlo tudi druge vojake. Nato so se pričele druga za drugo oglašati ostale partizanske zasede in izvidnice. Hitri napadi in umiki le-teh so sovražnika popolnoma zmedli. Zaradi dobro organizirane partizanske obveščevalne službe se je načrt, ki so ga napravili Italijani s pomočjo izdajalca Faturja, ponesrečil. Italijani so sicer prišli do taborišča, kjer pa so jih partizani sprejeli z močnim ognjem. Po kake pol ure trajajočem boju, v katerem je padlo nekaj Italijanov, so se napadalci v paničnem begu umaknili.

JULIJANA JURČIČ

